

Oponentský posudek diplomové práce

Název práce: Umírání v hospicové péči jakožto specifická podoba (ne)jednání

Autor práce: Bc. Kristýna Švejdrová

Obor studia: Etika v sociální práci

Posudek vypracoval: Doc. Daniel Heider, Ph.D.

Hlavním tématem diplomové práce kol. Švejdrové je otázka možných morálních či existenciálních postojů umírající člověka vůči (své vlastní) smrti. Jako žádoucí je tak v práci představeno to, čemu se říká „dobrá smrt“, tj. důstojné umírání, v němž člověk smrt akceptuje, a v němž člověk dochází k celkovému usmíření nejen s vlastní smrtí, ale také s druhými a celým svým životem. Práce se skládá ze tří částí, které jsou dále členěny na sekce, popř. subsekce. V první části se autorka zabývá tématem samotného procesu umírání člověka, jemuž zbývá život jen v řádu několika měsíců. Rozlišeny jsou různé reaktivní fáze umírání, počínaje zjištěním, že trpí nevléčitelnou nemocí, což je následováno odmítavou reakcí a popíráním, až po stádium konečné (možné, nikoli nutné) akceptace smíření se (jedná se o fáze rozlišené E. Kübler-Rosovou). V této části kol. Švejdrová charakterizuje paliativní a hospicovou péči; uvádí základní typy potřeb umírajícího člověka, a základní etické principy, kterými by se profesionální pracovník doprovázející umírajícího člověka měl v praxi řídit. V druhé části autorka vymezuje termíny (svobodného) jednání/nejednání, aby se na jejich příkladech pokusila o nárys tří možných postojů (předložených německým filosofem Robertem Spaemannem), které umírající vůči své smrti může zaujmout. Jedná se o postoj fanatika, postoj cynika a o typ smířeného člověka, přičemž, jak autorka zdůrazňuje, smíření není „rezervováno“ jen pro věřícího člověka (křesťana) a pro typ „stoického hrdiny“, ale také pro ateistu. V souladu s těmito typy postojů pak v poslední části autorka podává typologizaci možného „osmyslnění“ vlastního umírání a smrti, která představuje mezní situaci (ve smyslu existenciální filosofie Karla Jasperse), v podobě koncepcí supranaturalismu, a ve formě objektivního, subjektivního a pesimistického naturalismu.

Je nepochybné, že autorka se pustila do těžkého a metodologicky nesnadného (protože značně subjektivního) tématu, v rámci něhož, odvažují se říci, v jistém smyslu místy „zajela na hlubinu“. Základní myšlenkou, která se vine jako červená niť v práci, je téma smysluplného vnitřního postoje, který umírající člověk, jemuž se rychle zužují možnosti jednání „navenek“, vůči smrti vlastně může zaujmout (autorka několikrát v práci opakuje: „Tato specifická podoba (ne)jednání [rozuměj zaujetí postoje“; D. H.] je pro moji diplomovou práci klíčová“; str. 45, str. 67). Tento postoj „Neměnit svět, ale sebe!“ je autorkou identifikován s trpěním – můžeme identifikaci rozšířit také na postoj *trpělivý*. V návaznosti na V. E. Frankla se umírajícímu člověku již ztrácí tzv. tvůrčí a zážitkové hodnoty, ale stále mu zůstávají či mohou zůstat hodnoty postojové. Samozřejmě je velkou otázkou je do jaké míry člověk v terminálním stavu si tuto postojovou variabilitu postojů může podržet.

Přestože práce je napsána a strukturována poměrně jasně, některé formulace a souvislosti nám zůstávají nejasné:

- 1) Autorka říká, že morální postoj fanatika je postojem člověka, který až do poslední chvíle chce mít všechno pod kontrolou. Tento typ umírajícího člověka je uzavřen

do své subjektivity (str. 46–7). Na str. 53 autorka říká: „Fanatik je člověk, který nedokáže nejednat a zároveň nedokáže přijmout těžkosti svého života“. Bez ohledu zda termín „fanatik“ je pro takto jednajícího člověka ten správný – nebyl by lepší „neurotik“? – však autorka v Závěru (str. 67) říká, že fanatik „dovede velmi dobře nejednat“, což znamená, že je s to se vydat zcela „všanc“ smrti. Jak výše zmínění fanatikovo nutkavé jednání jde dohromady s touto schopností či možností „ponechanosti“?

- 2) Na str. 33 autorka říká, že náboženská dimenze k člověku patří, aby to v následující větě doložila skutečností, že „se předmětem jeho víry stávají věci každodenního života“. Angličtina trefně rozlišuje výrazy „faith“ a „belief“. Podle tohoto logického rozlišení se zdá, že to, že věřím, že mí rodiče jsou mými rodiči, však nemá mnoho společného se „spirituálními potřebami“, o nichž autorka v 1.5.4 „Spirituaální potřeby“ píše.
- 3) Ve větě na str. 34 chybí podmět: „Jelikož neexistuje bioetická instituce, která by určovala, co je správné a co špatné, dospělo k souhlasu o používání základních etických principů a to při řešení bioetických problémů“. Ani věta na str. 54 nedává dost smysl: „Na rovině rozumu jde o to spolehnout se na Krista, jelikož jedině on propůjčuje daným nezměnitelnostem smysl, byť je na rovině vůle či emocí“. Dává nám tedy Kristus smysl je pro náš rozum, či pro naši vůli a naše emoce, anebo pro obojí?
- 4) Kteří analytičtí filosofové rozlišují čtyři základní příběhy života nazvané supranaturalismus, objektivní naturalismus, subjektivní naturalismus a pesimistický naturalismus (viz str. 61)? V jakém kontextu tuto typologizaci vlastně uvádí?

Je třeba vyzdvihnout, že práce zpracovává značné množství literatury. Nicméně občas se v ní nachází některé stylistické a formulační nedostatky: str. 18 „takých“ místo „takových“; „postojové hodnoty jsou mou diplomovou prací (chybí „pro“, str. 24); a řada jiných.

Především z důvodu výše uvedených formulačních nejasností se ve svém hodnocení kloním spíše ke známce „velmi dobře“, nicméně ponechávám, při výjimečné obhajobě, otevřenou i možnost pro hodnocení „výborně“.

České Budějovice,

dne 13. 5. 2017

Doc. Daniel Heider, Ph.D.